

JORDI PLAY

RAFA GIL

Els rius catalans mereixen tota la nostra cura, tot i que no han caigut en una situació de degradació irreversible. Aquesta pot ser la interpretació de l'informe del Projecte Rius, que diu que el 46% dels rius, la majoria dels quals són situats a les conques del Llobregat i del Besòs, presenten els primers símptomes de malaltia.

El Projecte Rius es consolida com a experiència d'acció ambiental a Catalunya. Fa 10 anys van començar 93 grups, i ara són 789, que analitzen a la primavera i a la tardor l'estat ecològic de 155 trams de rius de les conques catalanes: Llobregat, Besòs, Ter, Segre, Ebre, Tordera, Francolí, Noguera Pallaresa, Foix, Fluvià, Gaià, Muga i Noguera Ribagorçana. Respecte a anys anteriors, i tot tenint en compte el factor indefugible de la sequera, i que empitjora la salut del riu, a l'informe d'enguany "es pot percebre una certa millora dels rius, mínima, del 2%, a conques com la del Besòs

Uns malalts que no podem desatendre

i el Llobregat", segons que afirma Olga Alcaide, responsable de grups del Projecte Rius. Alcaide afegeix que "cada vegada hi ha menys rius que es troben en un estat greu o molt greu. De fet, a les capçaleres, l'estat és sa, i la degradació, tant de la massa hidrogràfica com del bosc de ribera,

apareix en arribar a la desembocadura, quan és més evident l'impacte d'urbanitzacions, infraestructures viàries o indústria".

Llúdriga miraculosa. Com a notícia esperançadora que les coses canvien als pressionats rius catalans,

A l'esquerra, el riu Ebre, un dels rius que són objecte d'anàlisi i de cura gràcies al Projecte Rius. A la dreta, el riu Xúquer.

hi ha els indicis de recuperació d'un bioindicador tan preuat com la llúdriga per saber si les aigües són netes. Els voluntaris del Projecte Rius han pogut veure'n cinc vegades, a indrets on no és sorpresa —com ara punts de la Noguera Ribagorçana o el Fluvià—, però també allà on semblaria impossible —al Besòs quan banya la Garriga (Vallès Oriental). Amb tot, com assenyalen les dades, la majoria dels rius d'aquesta conca, i de les del Besòs i el Segre, presenten aquests primers senyals que ens obliguen a preocupar-nos per l'equilibri ecològic. A la conca del Ter, en canvi, el treball de camp dels grups reflecteix que la majoria de rius gaudeixen d'un bon estat de salut. En consonància amb aquestes dades, un 55% dels rius inspeccionats presenten un bosc de ribera amb alteracions que no haurien d'ésser menystingudes, mentre que hi ha un 33% de boscos, concentrats a les conques del Besòs i del Segre, que es troben en un estat de salut òptim.

L'aigua flueix? Una primera qüestió que cal plantejar, i no és cap pregunta estúpida, és si baixa aigua als nostres rius. A les prop de 300 inspeccions realitzades pels voluntaris de Projecte Rius, en un 98% dels casos l'aigua fluïa. En aquests exàmens, en 264 observacions, s'ha apreciat que l'aigua no fa pudor, “un fet destacable”, diu Olga Alcaide, perquè “això vol dir que la presència de pudor es redueix al 7% dels casos, i l'any passat era del 10%”. La transparència hi és comuna, i ho palesen 212 observacions. Un senyal que els hàbitats dels rius no pateixen processos erosius és la presència de vegetació als marges. Els voluntaris han constatat en un 33% de les inspeccions (566 observacions) que hi ha vegetació, al marge dret o esquerre, i cal remarcar, com diu Alcaide, que “la meitat dels rius inspeccionats tenen un passeig vora el riu, cosa que hi facilita l'aproximació del ciutadà”. Sobre usos del terreny, tot i que els nostres rius es troben entre els que més han hagut de

sofrir la pressió d'indústries i residències, el predominant —en donen fe 230 inspeccions— és l'ús agrícola.

L'agressió al riu, sortosament, no és la mateixa que els voluntaris del Projecte Rius es podien trobar fa 10 anys i, “si bé encara hem pogut veure electrodomèstics i restes domèstiques a les vores dels rius, el fet és que les campanyes d'educació ambiental han contribuït a sensibilitzar la població per tal que el riu no sigui vist com un abocador”, ens assegura Olga Alcaide. En l'observació de caire més tècnic, l'estudi de l'ecosistema aquàtic dels rius catalans, amb un pH de l'aigua del 7,5, lleugerament bàsic, i concentracions de nitrats de 0 a 10 mg/l de NO₃, ens indiquen que les aigües inspeccionades són majoritàriament de la categoria 1, que en el llenguatge dels ecòlegs vol dir que l'aigua és de fàcil potabilització, amb regadius exigents i d'especial interès ecològic.

La participació augmenta. Tot seguint la tendència dels darrers anys, durant el 2007 va augmentar la nòmina de grups del Projecte Rius, al qual es van afegir 83 grups de voluntaris nous. Pel que fa a la tipologia de grups, un primer rengle (26% dels grups) el formen els particulars, famílies i grups d'amics; un 24% són grups de voluntaris que pertanyen al món educatiu (escoles de secundària i primària) i, en darrer lloc, un 15% dels grups són associacions (ecologistes, associacions de veïns, centres excursionistes i més). A les conques del Besòs i el Llobregat es concentra el nombre més gran de grups de voluntaris i de respostes, però cal destacar enguany que s'observa un augment de voluntaris a la conca del Segre, fruit de les campanyes de difusió del projecte que s'han portat a terme en aquesta demarcació tant enguany com l'any passat.

Projecte Rius no s'atura en la simple inspecció i observació d'estats ecològics. El segon pas, com ens explica Olga Alcaide, “és que la gent passi a l'acció de conservar, als projectes d'adopció d'un tram de riu, en què el voluntari passa a ser un veritable gestor del riu”.

Jordi Garriga